

ו)ע"ע בדבריהם בב"מ פז. ואפשר לכיין דבריהם שם לדבריהם אלו, וכוונתם שמוטר לשאול לבעלה על שלומה אבל אינו נותן לה שלום, אף לא ע"י בעלה.

ובכוונת רש"י שם נראה לפרש, שאפילו כששואל ומכוין אליה, אם פונה ומדבר עם בעלה ולא עמה — שפיר דמי [ולכך נקוד על 'אליו' בשאלת המלאכים — כאילו נחקק, כי בעצם כאילו שאלו אותה ולא אותו. ע"ש ברש"י ותוס']. ומה שאסרו אפילו על ידי בעלה, הכוונה ששולח את בעלה לומר לה שלום, דומיא ד'על ידי שליח' שאמרו. אבל לשאול אותו על שלומה כאילו שואל אותה — מותר.

הרי"ף והרי"ד העתיקו: 'ואפילו על ידי שליח'. ולא הזכירו ע"י בעלה.

ב. מדברי הריטב"א (בסוף המסכת) משמע שלהלכה תלוי כל אחד לפי מה שהוא ולפי כוונותיו, שאם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו, מותר לו לדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש. ע"ש.

ג. כתבו כמה אחרונים: שאילת שלום מפני הנימוס ודרך ארץ כפי המקובל, כגון שמכירים או משום טובת הנאה שקיבל ממנה וכד' — אינה בכלל איסור זה.

ד. אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה — שומעין לו. ואם לאו — אין שומעין לו. (שאינו נאמן להעיד בשם רבו, שמא מחמת מעשה הבא לידו הוא אומר כן. (רש"י). ודוקא כשיש לו צד נגיעה בדבר, שהוא צריך לאותה הוראה, אבל אם אין ההוראה נוגעת לו למעשה — שומעים לו גם כשהורה לאחר מעשה שבא לידו (רבנו תם — מובא בתוס' יבמות עז ועוד).

דף עא

קמח. א. משפחה שנטמעו בה פסולי חיתון, מה דינה? האם יש לחכמים לגלות משפחות פסולות?

ב. סתם משפחות מבבל, מארץ ישראל ומשאר ארצות — מה דינם לענין יחסין?
ג. למי מוסרים שמות הקודש?

א. אמרו חכמים: צדקה עשה הקב"ה עם ישראל, שמשפחה שנטמעה נטמעה.

ואולם משפחות שהכל מחזיקים אותם בפסול אלא שנתקברו בזרוע, או להפך, משפחה כשרה שריחקה שלא כדין, כגון משפחת בית הצריפה בעבר הירדן שריחקה בן ציון בזרוע — כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרוב.

לא רצו החכמים לגלות משפחות פסולות, אבל היו מוסרים לבניהם ולתלמידיהם פעם אחת בשבוע ויש אומרים פעמים בשבוע, ומסתבר כדעה ראשונה (רב נחמן בר יצחק). וכמו ששנינו, האומר הריני נזיר אם לא אגלה משפחות — יהיה נזיר ולא יגלה משפחות.

א. כן מובא בפוסקים, שאין לפרסם ולגלות משפחות שנטמעו בהם פסולים אלא לצנועים בלבד. (ער"ן; אה"ע ב). ויש אומרים אפילו יודעים בודאי מי הוא הפסול, אין לגלות אם היא משפחה גדולה, שאי אפשר שלא יבא ח"ו חורבן גדול מזה, אלא מגלים לתלמידים הצנועים בלבד. (עפ"י ים של שלמה. וע"ע חזו"א א, יח).

ב. יש אומרים שעדים היודעים על משפחה שמעורבים בה פסולים, אין להם להעיד ולגלות הדבר, שהרי אף אם יעידו לא תיפסל המשפחה. ואעפ"י שיש הידור להתרחק ממנה, שלכך גילוח לתלמידים בצנעה. (עפ"י נתיבות לשבת אה"ע שם; אגרות משה אה"ע ח"ד ט).

ג. נחלקו הפוסקים האם יש לגלות פסולי חללות, שהרי אינם פסולי קהל ויש להם תקנה, או שמא דינם כפסולי ממזרות. (ע' בית שמואל ב,יט; חו"א א,ל; אג"מ אה"ע ח"ד ט).

ב. אמר רב יהודה אמר שמואל: כל הארצות עיסה (= תערובת כשרים ופסולים) לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל. וכן אמר שמואל: בבל בחזקת כשרה עומדת עד שיודע לך במה נפסלה. שאר ארצות בחזקת פסול הן עומדות עד שיודע לך במה נכשרה. (וכל שלא נודע, אפילו אם נשאו — יוציאו. ריא"ו). ארץ ישראל — מוחזק לפסול פסול, מוחזק לכשר כשר. ואם בא לשאת אשה מיוחסת — בסתם צריך בדיקה, אבל להוציא מידו אין מוציאים עד שיודע פסולה. לדברי רב זביד מנהרדעא (עב.), וכן הורה אמימר לרב הונא בר נתן, אמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: כל ארצות בחזקת כשרות הן עומדות. ואולם בבתי המדרש של רב כהנא רב פפא ורב זביד לא גרסו כן אלא כפי המאמר הראשון שמסר רב יהודה בשם שמואל, שבבל בלבד מיוחסת.

א. פרשו הראשונים נידון זה, באדם מיוחס שבא לישא אשה מיוחסת, או באשה מיוחסת שבאה לינשא למיוחס. אבל אם בא לישא אשה שאינה מיוחסת — רשאי, ואין צריך לבדוק אחריה.

ב. אף על פי שרב יהודה מסר בשם שמואל שבבל נקיה ומיוחסת, החמיר רב יהודה בעצמו ולא השיא אשה לבנו ללא בדיקה, כמבואר בגמרא. ולא מן הדין, אלא שהיה מהדר בדבר מפני שהחזיק עצמו מיוחס ידוע. (עפ"י פני יהושע).

ועוד המשילו הארצות לענין יוחסין: בבל — בריאה. מישן — מתה. מדי — חולה. עילם — גוססת. מה בין חולים לגוססים — רוב חולים לחיים רוב גוססים למיתה. ופירטו בגמרא (עא-עב) תחומי 'בבל' לענין יוחסין, וכן דינם של שאר ערים וישובים באזור זה. על חשש ממזרות בבני תרמוד — ע' ביבמות טז-יז.

אף על פי שבבל אינה צריכה בדיקת יחוס [בימי האמוראים], היו בודקים את המשפחות בשתיקה; ומשפחה שתקנית שאינה בת מריבה — מיוחסת היא. [כדרך שהיו בודקים בני מערבא, כאשר שני בני אדם היו מריבים, ראו מי מהם קדם ושתק, אמרו: זהו מיוחס יותר]. אמר רב יוסף: כל ששיחתו כבבל — משיאים לו אשה. ועתה שיש רמאים (שלמדים שיחת בבל כדי שיוחזקו במיוחסים) — חוששים.

בזמן הזה כבר נתערבו הפסולים עם הכשרים בכל מקום, לפיכך אין לו לאדם להזהר בזמן הזה אלא מן הפסולים הידועים לו בימיו. (עפ"י ריא"ו; רמ"א אה"ע ב).

ג. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שם בן ארבע אותיות, חכמים מוסרים אותו (קריאתו כתיבתו ופירושו. רש"י) לתלמידיהם פעם אחת בשבוע. ויש אומרים פעמים בשבוע. אמר רב נחמן בר יצחק: מסתבר כמאן דאמר פעם אחת בשבוע. (זה שמי לעלם — להעלם). רבא סבר לדורשו בשיעור בפני הרבים. אמר לו אותו זקן, 'לעלם' כתיב.

יש מי שפירש 'פעם אחת בשבוע' — בשנת השמיטה, בשבתות שבתוכה, שהן מעין שבת שלעתידי לבוא. והאומרים 'פעמים בשבוע' סוברים שגם בשנה הששית בסמוך לשמיטה, מגלים אותו לתלמידים. (עפ"י פרי צדיק — בהר ז. ובוה פירש דברי בעל הטורים שם). תנו רבנן: בראשונה, שם בן י"ב אותיות היו מוסרים לכל אדם. משרבו הפריצים היו מוסרים אותו

לצנועים שבכהונה. והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים. תניא, אמר רבי טרפון: פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והטייתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים.

אמר רב יהודה אמר רב: שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרים אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו. וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה — אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שני עולמים, העולם הזה והעולם הבא.

בירושלמי (יומא ג,ז. מובא בתורי"ד) מובא שרצו למסור השם לרבי פינחס בן חמא והשיב שאינו יכול מפני שהוא אוכל מעשר ואמר רב, הרגיל בשם אין יכול לאכול מבן אדם כלום.

דף עב

קמט. א. מתי נולד רבי; רב אדא רב אהבה; רב יהודה; רבא; רב אשי?

ב. כיצד הגיב הנביא יחזקאל על מות פלטיהו בן בניהו?

א. רבי נולד כשמת רבי עקיבא.

רב אדא בר אהבה — לפירוש רש"י, נכנס לברית ביום שמת רבי. [והאריך ימים הרבה (ע' תענית כ): עד דורות אחרוני אמוראים, בימי רב נחמן בר יצחק. ור"י פירש ששני רב אדא בר אהבה היו].

בבראשית רבה (נה,ב) אמרו שרב אדא בר אהבה נולד ביום שמת רבי.

רב יהודה נולד ביום (ב"ר נה,ב) שמת רבי.

רבא נולד ביום (שם) שמת רב יהודה.

רב אשי נולד כשמת רבא (עד שלא מת. רמב"ם; בה"ג).

ב. יחזקאל נפל על פניו וזעק בקול גדול כאשר מת פלטיהו בן בניהו. ונחלקו רב ושמואל בדבר; אחד אמר שהיה מיילל עליו על שמת בחצי ימיו, מפני שעשה טובה בישראל, שהציל את יהודי מישן מלהיות עבדים לנבוכדנצר ושלח את עבדיהם תחתם. ואחר אמר שהיה מילל לגנותו, שהיה רע בעיניו שמת מיתה יפה על מיטתו — מפני שפלטיהו היה בתוך אותם האנשים שביוז את היכל ה', שהיו פורעים עצמם ומתריזין עצמם כלפי המקדש.

קנ. א. עבדים שנגזלו על ידי השלטון ובאו אל מקום אחר ונתערבו שם בקהל, האם יש לחוש באותו מקום

לפסולי יחסין?

ב. מה דינם של ממזרים ונתינים לעתיד לבוא?

א. עבדים שנגזלו על ידי השלטון, ובעליהם נתיאשו מהם — לדברי שמואל שהמפקיר עבדו יצא לחרות ואין צריך גט שחרור, אף עבדים אלו נעשו בני חורין ומותרים לישראל. ולדברי רב (בגטין לה): שצריך גט שחרור, אסורים.

ב. לדברי רבי יוסי ממזרים ונתינים טהורים לעתיד לבוא. (וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם... אטהר אתכם). ולדברי רבי מאיר אין טהורים. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי.